

Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskola

Színügyek

Komplementaritás a fotóban

A DLA értekezés tézisei

Eperjesi Ágnes

2010.

Témavezető: Maurer Dóra

Kutatásaim alapvető módszertani állítása, hogy a gyakorlati művészi munkából, azok eredményeiből elméleti jellegű, vagy az elméletre is visszaható következtetéseket lehet levezetni. A művészi pozícióból adódó megközelítés révén kerestem olyan szintetizáló nézőpontokat, melyek hatással lehetnek a témával foglalkozó további kutatásokra. Eredményeimet tehát a munka természete alakította ki.

Eredményeim 3 fő témában és azok átfedéseiben összegezhetők.

1. fotó

2. szintan (komplementaritás)

3. oktatás

1.

- Véleményem szerint a fotónak egyik fontos mediális sajátossága, hogy egyszerre eszköze és tárgya önmön megfigyeléseinek. Ez a sajátosság minden fotóban benne van, csak nem minden fotóból kiabál ki médiumspecifikumként. Engem régóta foglalkoztat a fotó médiumspecifikussága, ezért fotós témáim is olyanok, amelyekben a médium sajátossága meghatározó tényező. A szintani kísérletezések közben a fotó, mint a munka és vizsgálat tárgya néha szinte észrevétlenül csúszott át a másik pozícióba, és vált a vizsgálat eszközévé. Így kínált egyazon médium kétféle vizsgálati terepet, ahol a kettő közötti határ nem egyértelmű. A színes árnyékokat vizsgálva, művek készítése közben (ugyanakkor a jelenségeket is dokumentálva) új hipotézist állítottam fel a jelenség pszichológiai magyarázatára. A fotóval való munka alapján vontam le a következtetést, hogy valóban illúzióról van szó, optikai csalódásról, az illúzió azonban nem abban áll, hogy a szürke árnyékot színesnek látjuk, hanem abban, hogy a színes háttérrel fehérnek hisszük.

- A fotóban több más médiumspecifikus lehetőség is rejlik: egy másik sajátossága, hogy a mozgást hosszú expozícióval folyamatában is tudja rögzíteni. A bemozdult kép olyan végeredményt adhat, amely a kísérleti állapothoz képest tartalmi többletet jelent. Én az optikai színkeverés tapasztalatait tettem ezzel az eszközzel láthatóvá, és a képek segítségével, kiállításokon az egyéni megfigyelések személyes tapasztalatait aakartam másokkal is megosztani.

- A fotogram több szempontból is meghatározó jelentőségű: a fotó egyik fontos médiumspecifikus műfaja. Ezen kívül a fotogram alkalmas eszköz lehet különféle vizuális észlelési kérdések vizsgálatára is. A fotó, mint újra pozitív állású kép nem használható erre: egy pozitív színállású képet nézve ugyanúgy hathat ránk néhány észlelést befolyásoló tényező, mint ahogy a valós kísérletben történhet meg, hogy optikai illúzió csap be minket. A fotogram természetéből fakadóan néha képes kiküszöbölni a képalapú szintani vizsgálatok egyik állandó hibalehetőségét, a látórendszer manipulálhatóságát. Ezt az állításomat a színes árnyékok vizsgálatára készített fotogramjaim igazolják.

- Színes fotogrammal végzett kísérleteim során más médiumspecifikus eredményt is találtam.

Ez a mellékdenzitás jelensége, mely a színes fotóanyag sajátossága, és más médiumban nem létezik. A hagyományos színes nagyítás esetében nem is vehető észre, a jelenség csak a színes fotogramon válik láthatóvá.

- Tapasztalataim alapján értekezésemben a színes fotogram készítés módszertanát is összegzem.

2.

A színtan területén egyik fontos következtetésem, hogy a fotó egy lehetséges színelméleti konszenzus terepét kínálja fel számunkra. A mai napig nincs egyetlen átfogó, érvényes színelmélet, amivel mindenki, szakmájától függetlenül elégedett lenne. Minden tudományág, amelyiknek szüksége van színelméletre, tökéletesíti a sajátját, és nem mutat megértést a másikkal szemben. Művészként nem vagyok specialistája egyik tudományágnak sem, kicsit mégis bele kellett kóstolnom többbe is, hogy aztán legalább a magam és a dolgozatom számára koherens elmélettel dolgozhassak. Véleményem szerint a fotó alkalmazásával hidat verhetünk az egymásnak ellentmondó állítások közé. Elsősorban azért a fotót tartom erre alkalmasnak, mert a fotó az additív és a szubtraktív rendszerek közötti hidat is jelenti, amire egyetlen más eszköz sem képes és alkalmas. A digitális technológiák, melyeknek nincs papíralapú végeredményük, nem használhatók ehhez az érveléshez. Színes fotogramjaim készítése közben jutottam erre a következtetésre.

3.

A konszenzuális szín-eredményekből egy új színtan oktatási mód is körvonalazódik. A színtanoktatásban az alapszínek és a komplementer színek bizonytalan megtanulása helyett szerintem fontosabb, hogy saját tapasztalatok alapján, a gyakorlatban ismerjék fel pl. azt, hogy színek csak viszonyrendszerekben léteznek (önmagában egy szín értelmezhetetlen).

Az elmúlt években számos személyes tapasztalatot szereztem a színek oktatása terén. Ezeken az órákon a színelméletekhez, és a színekkel kapcsolatos elsajátítandó tudáshoz a fényekből kiindulva jutottunk el. A látványos, élményalapú oktatás szerintem remekül működik. A számítástechnikai, elektronikai eszközök olyan mértékben uralják mindennapjainkat, hogy véleményem szerint a színtan oktatásában is érdemes felhasználni őket. Az elektronika, a számítástechnika eszközei értelemszerűen nem lehetnek hatással azokra a pedagógiai módszerekre, amelyekkel jelenleg a vizuális nevelés tantárgy és a művészeti képzés is dolgozik, egyszerűen azért, mert azok jóval a digitális forradalom előtt keletkeztek. Véleményem szerint érdemes volna változtatni az eddigi oktatási gyakorlaton. A fényszínek tulajdonságaiból kiindulva rendkívül logikusan lehet levezetni azokat a lépéseket, melyek közvetlenül vezetnek el a pigmentszín tulajdonságaihoz. A színtani alapok megismertetéséhez a fényalapú kísérleteket ill. demonstrációkat tartom a legalkalmasabbnak. Így az additív keverés egyszerű és látványos módszere segítségével két lépésben, saját élmény alapján juthatunk el az optikai ill. szubtraktív keverés alapjaihoz. De bármilyen hosszú kurzusok építhetők a fényszínekből levezethető információmennyiségre.